

Tomasz Olbrycht

Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Biologiczno-Rolniczy
ul. Ćwiklińskiej 1a, 35–601 Rzeszów
tkolbr@univ.rzeszow.pl

Barbara Ćwikowska

Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny Bieszczadzkiego Parku Narodowego
ul. Belska 7, 38–700 Ustrzyki Dolne
lulecznica@poczta.onet.pl

Received: 13.03.2015

Reviewed: 17.07.2015

PIERWSZE STWIERDZENIE ŚWIERSZCZA POLNEGO *GRYLLUS CAMPESTRIS* LINNAEUS, 1758 (ORTHOPTERA, GRYLLIDAE) W BIESZCZADZKIM PARKU NARODOWYM

The first record of *Gryllus campestris* Linnaeus, 1758 (Orthoptera, Gryllidae) in the Bieszczady National Park

Abstract: The article presents information about the first finding of *Gryllus campestris* Linnaeus, 1758 in the Bieszczady National Park. In July 2014, in the meadows in the valley of Wołosatka stream, the presence of 6 individuals was noted, and in June of 2015 the presence of crickets in the Bieszczady National Park was confirmed. Probably regular extensive mowing or grazing of meadows can have a significant impact on the formation of habitats necessary for the development of this insect.

Key words: *Gryllus campestris*, Orthoptera, Bieszczady National Park.

Świerszcz polny *Gryllus campestris* Linnaeus, 1758 zasiedla zachodnią część Palearktyki (Bazyłuk 1971), a w Polsce jest jednym z sześciu przedstawicieli rodziny świerszczowatych (Gryllidae) (Liana 2007). Jest owadem dość często spotykanym w naszym kraju, jednak w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat obserwuje się jego regres (Bazyłuk, Liana 2000) i z tego powodu został umieszczony na „Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce” z kategorią NT tj. gatunek niższego ryzyka (Liana 2002).

Charakterystyczną cechą związaną z biologią *Gryllus campestris* jest kopanie przez starsze larwy i osobniki dorosłe dość długich, bo dochodzących do 20 cm, norek (Liana 2007), które służą tym owadom za schronienia i miejsce zimowania. Innym ciekawym zachowaniem samców świerszcza, podobnie jak prawie wszystkich Orthoptera, jest wabienie samic dźwiękami wydawanymi przy pomocy aparatu strydulacyjnego, u świerszczy umieszczonego na skrzydłach przedniej pary (Liana 2007). „Ćwierkanie” samców można usłyszeć z odległości kilkudziesięciu metrów, co bardzo ułatwia poszukiwanie stanowisk gatunku. Świerszcz polny prowadzi skryty tryb życia, a zaniepokojone samce przestają strydulować.

W Bieszczadach *Gryllus campestris* zasiedla łąki, murawy i pastwiska docierając do strefy regla dolnego (Bazyluk 1971; Liana 2000). Wykazany został do tej pory z: Bóbrki, Chmiela koło Ustrzyk Górnych, Lutowisk, Smolnika i Wetliny (Bazyluk 1971; Bazyluk i Liana 2000; Liana 1975; Theuerkauf i in. 2005). Nie był dotychczas znany z Bieszczadzkiego Parku Narodowego.

W lipcu 2013 roku, w okolicy Przełęczy Beskid koło Wołosatego, podczas terenowych warsztatów przyrodniczych dla bieszczadzkich nauczycieli, zaobserwowano pojedynczego świerszcza. Zebrana dokumentacja fotograficzna nie pozwoliła niestety jednoznacznie ustalić przynależności gatunkowej tego owada. Sfotografowany osobnik nie został jednoznacznie oznaczony, wykazywał jednak cechy odpowiadające raczej *Gryllus bimaculatus* De Geer, 1773 niż *G. campestris* w formie długoskrzydłej *caudata* (A. Liana – inf. ustna). Powzięto jednak wtedy przypuszczenie, że w tej okolicy może występować *Gryllus campestris*.

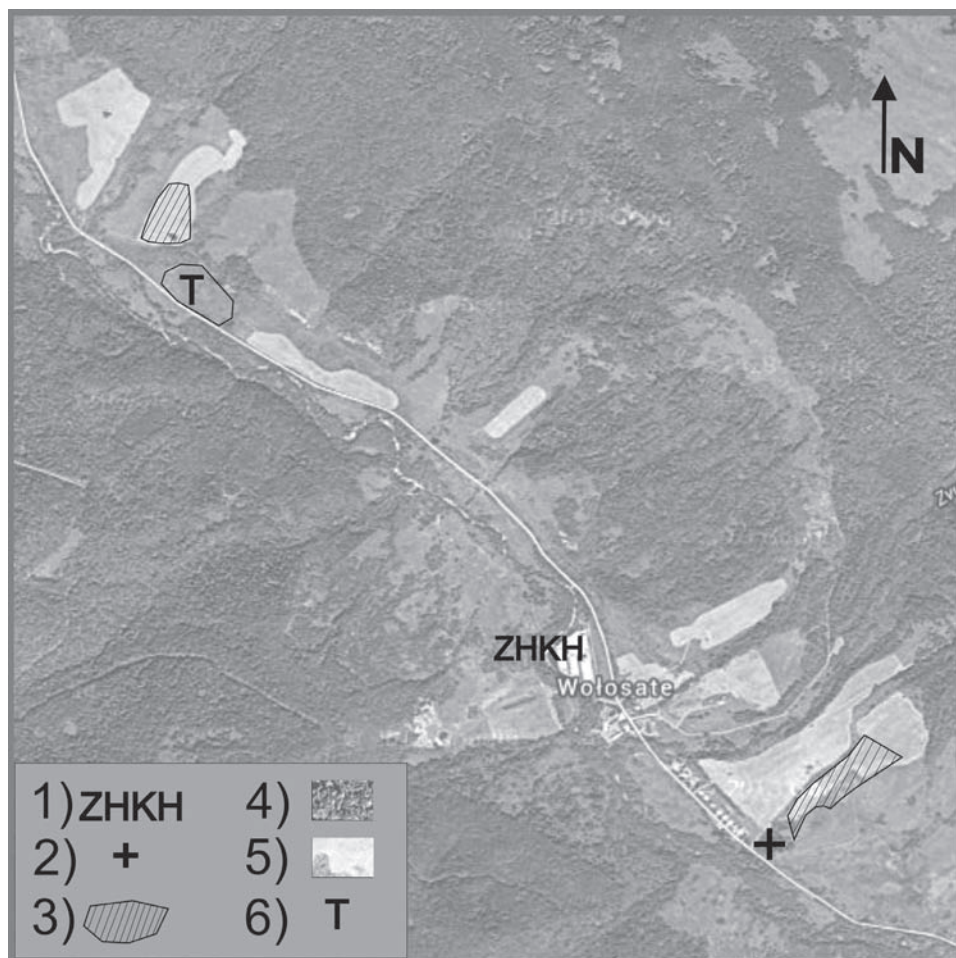
Pierwsze obserwacje, których celem było poszukiwanie stanowisk świerszcza polnego na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego, przeprowadzono w dolinie Wołosatki, w drugiej połowie lipca 2014 roku. Penetrację terenów otwartych prowadzono w słoneczne, ciepłe, bezwietrzne dni, nasłuchując odzywających się samców i poszukując ich nerek.

Na łąkach wzdłuż szlaku turystycznego prowadzącego z Wołosatego w kierunku Tarnicy stwierdzono 5 odzywających się samców oraz zaobserwowano 1 samicę (Ryc. 1). Miejsca obserwacji położone były w obrębie łąki mietlicowej *Campanullo serratae-Agrostietum capillaris*, która od roku 1999 wykaszana była raz w roku. Wykonano dokumentację fotograficzną dwóch różnych samców oraz samicy – przebywających u wejść do nerek. Obserwowana samica wychodziła z norki zlokalizowanej tuż przy szlaku turystycznym (Ryc. 2). Samce sfotografowano na wydeptanych „placykach” przed norką, nagrano również „ćwierkanie” jednego z nich.

Obserwacje kontynuowano w czerwcu 2015 roku. W ich efekcie, na łąkach przy szlaku turystycznym z Wołosatego na Tarnicę, odnotowano 11 odzywających się samców świerszczy. Dodatkowo, w okolicy torfowiska wysokiego „Wołosate”, stwierdzono 32 „ćwierkające” samce (Ryc. 1). Zasiedlały one łąkę mietlicową, użytkowaną ekstensywnie od kilkunastu lat – dawniej koszoną, obecnie wypasaną końmi huculskimi. Świerszcze upodobały sobie tam niewielką skarpe porośniętą niską roślinnością, o ekspozycji południowej. Na uwagę zasługuje spora koncentracja osobników w odnalezionej kolonii. Niektóre z nerek znajdowały się bardzo blisko siebie, w odległości nie przekraczającej jednego metra. Wykonano dokumentację fotograficzną kilkunastu samców oraz ich nerek (Ryc. 3).

Potwierdzono, że *G. campestris* zasiedla tereny otwarte, takie jak ekstensywnie użytkowane łąki i pastwiska (Bazyluk 1971; Liana 2000).

Świerszczy nie odnaleziono na fragmentach łąk położonych wyżej (przy dolnej granicy lasu) ani na mniejszych powierzchniowo łąkach wcinających się w las. Nie występowały również na łąkach porośniętych wysoką, zwartą roślinnością.

Ryc. 1. Występowanie świerszcza polnego *Gryllus campestris* w dolinie Wołosatki w Bieszczadzkim Parku Narodowym.

1 – Zachowawcza Hodowla Konia Huculskiego; 2 – dawny cmentarz przycerkiewny; 3 – miejsca obserwacji *G. campestris*, 4 – obszary leśne, 5 – obszary nieleśne, 6 – torfowisko wysokie.

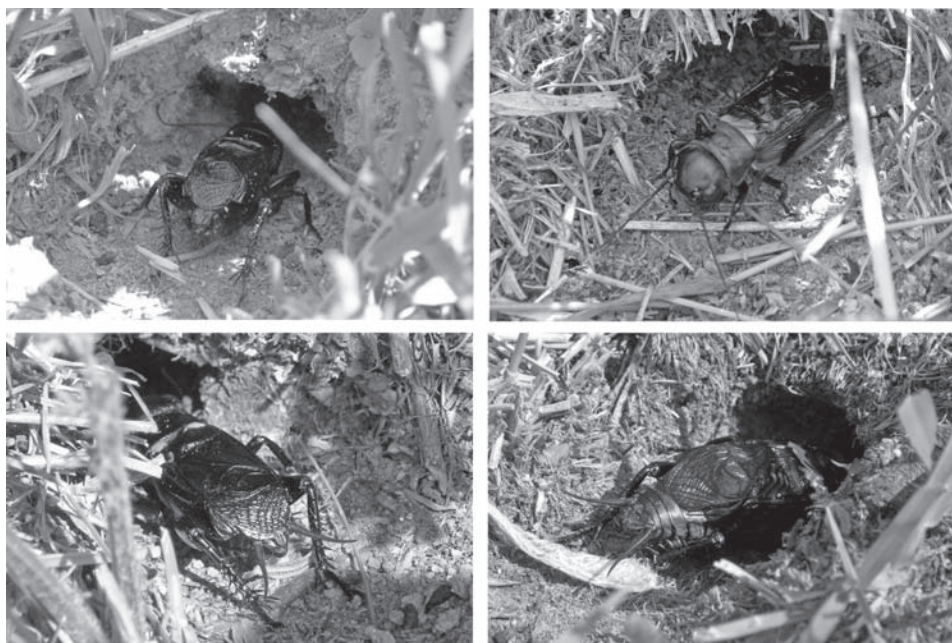
Fig. 1. The presence of field cricket *Gryllus campestris* in Wołosatka stream valley in the Bieszczady National Park.

1 – Hutsul horse breeding station; 2 – the former cemetery by the Orthodox church; 3 – place of observation *G. campestris*, 4 – forested areas, 5 – non-forest areas.

Ryc. 2. Lokalizacja norki w bezpośrednim sąsiedztwie szlaku turystycznego.

Fig. 2. Location of burrow in close proximity to the tourist trail.

Ryc. 3. Wybrana dokumentacja fotograficzna samców *G. campestris* u wejścia do swoich norek.

Fig. 3. Sample pictures of male *G. campestris* by burrows.

Podsumowując opisane obserwacje można przypuszczać, że coroczne, jednokrotne koszenie łąk późnym latem lub ekstensywny wypas to istotne czynniki hamujące wzrost roślinności zielnej i krzewów, a zatem wpływające na utrzymanie siedlisk niezbędnych do rozwoju *Gryllus campestris*.

Warto również zaznaczyć, że w lipcu 2010 roku w dolinie Wołosatki nie stwierdzono występowania *G. campestris* (inf. ustna A. Liana), co świadczyć może o świeżej kolonizacji tego terenu.

Miejsca obserwacji zlokalizowane przy szlaku turystycznym Wołosate – Tarnica, znajdują się na wysokości 740 m n.p.m. i prawdopodobnie są najwyższej położonymi ze wszystkich znanych stanowisk tego gatunku w Bieszczadach.

Podziękowania

Autorzy składają serdeczne podziękowania Pani prof. Annie Lianie z Muzeum i Instytutu Zoologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie za weryfikację dokumentacji fotograficznej zaobserwowanych świerszczy oraz konstruktywne uwagi do tekstu niniejszego doniesienia. Dziękujemy również mgr. Adamowi Szaremu z BdPN za informacje botaniczne dotyczące charakteru i sposobu użytkowania łąk w miejscach obserwacji świerszczy.

Literatura

- Bazyłuk W. 1971. Prostoskrzydłe (Orthoptera) Bieszczadów Zachodnich wraz z opisem *Isophya posthumoidalis* n. sp. Fragmenta faunistica 17 (6): 127–159.
- Bazyłuk W., Liana A. 2000. Prostoskrzydłe Orthoptera. Katalog Fauny Polski XVII, 2, Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa.
- Liana A. 1975. Świerszcze (Orthoptera, Grylloidea) Polski. Fragmenta faunistica 20 (12): 179–210.
- Liana A. 2000. Prostoskrzydłe (Orthoptera), skorki (Dermaptera) i karaczany (Blattodea) Bieszczadów. Monografie Bieszczadzkie 7: 173–189.
- Liana A. 2002. Orthoptera – Prostoskrzydłe i inne owady ortopteroidalne: 115–121. W: Głowaciński Z. (red.). Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce PAN, IOP, Kraków, 155 ss.
- Liana A. 2007. Świerszcze (Gryllidae): 321, 324–325. W: Bogdanowicz W., Chudzicka E., Pilipuk I., Skibińska E. (red). Fauna Polski – charakterystyka i wykaz gatunków. Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa, t. 2, 505 ss.
- Theuerkauf J., Rouys S., Grein G., Becker A. 2005. New records of Orthoptera in the Bieszczady Mountains (Southeast Poland) with special regard to the genus *Isophya*. Fragmenta faunistica 48 (1): 9–14.